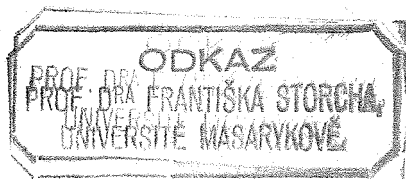

č. 4,

Prof. Dr. A. Bráb:
O samosprávě anglické.

Samospráva anglická.

Přednáška prof. dra. A. Bráfa odbývaná dne 14. ledna 1897.

I. Úvod: Všeobecný ráz vývoje. Nejnápadnější rozdíly od našich domácích zařízení. Význačné epochy ve vývoji anglické samosprávy v XIX. věku. II. Starý selfgovernment až do polovice let třicátých: 1. Správa hrabská vůbec a působnost soudců mírových zvláště. 2. Správa farnostní. 3. Výjimečné postavení inkorporovaných měst. III. Doba od 1834 až 1838. Proměny vznikáním nových správních obvodů pro určité úkoly veřejné správy s volenými sbory a to: 1. pro chudinství veřejné; 2. pro zdravotnictví; 3. pro veřejné cesty; 4. pro obecné školství. 5. Proměny ve zřízení městském v tomto období. IV. Všeobecný ráz změn způsobených zákony ze 13. srpna 1888 a z 5. března 1894. 1. Správní hrabství a hrabské rady. 2. Rady distriktní. 3. Farnostní shromáždění a rada. — Doslov.

I.

Anglickou samosprávu není možno pochopiti bez její historie, a to prostě z té příčiny, že panuje ve vývoji veřejnoprávních zřízení anglických duch kontinuity, jakého u největší části státův kontinentálních nebylo. Vždycky byl zákonodárce toho dbalým, aby se nit, která váže přítomnost k minulosti, neztratila docela při vývoji do budoucnosti. A tak ještě dnes ve veřejnoprávním zřízení anglickém vidíme nesčíslné útvary, které nesou zjevné stopy starobylosti. Rozdělení hrabské vzalo svůj původ před tisíci léty. Soudcové míroví, tento nejdůležitější orgán staršího selfgovernmentu anglického, ještě dnes trvajících, byli zavedeni r. 1360. Celá řada institucí nyní platných má aspoň stoletou historii.

A jistě to spolu souvisí s tímto duchem kontinuity, můžeme snad říci s tím konservativním smyslem, že také oddělení správy veřejné od soudnictví, pojem to nám tak běžný, nebylo v anglickém zřízení veřejném provedeno a není dosud, ačkoli nelze popřít, že nejnovější vývoj i v tomto směru některé pokroky učinil. Taková

už je konservativnost anglického ducha politického, že zákonodárce, když potřeba novoty se dostaví, poddává se jí zvolna, postupuje opatrně, pokusně — nerad sahá k všeobecným zákonům; rád zavádí opravy, které má na mysli, napřed buď pouze fakultativně, nebo, když závazně, tedy jen pro jednotlivé případy, jednotlivá místa neb na nějakou dobu a teprve zase po řadě let, když věc se ujala neb podněty se rozmnožily, spojuje zákony speciální, pro jednotlivá místa, pro jednotlivé případy dané, v souborné kodifikace, ve velké *Clauses Acts* s povšechnou platností.

Toho musíme býti především pamětlivi při všelikém líčení zřízení anglických.

Když bezmála před sto lety — v r. 1800 a 1807 — svobodný pán von Vincke, vynikající pruský státní úředník, navštívil Anglii a na rozdíl od mnohostranně povrchního pozorování turistů pečlivě jal sobě všimati zařízení správních, tu mu nejvíce padlo do očí, kterak celá tehdy již dosti mohutná mašina správní pohybovala se takřka bez viditelných kol a kolejí, že vlastně nebylo orgánů správy veřejné ani viděti; tím méně pak nalezl stopy po složitém organismu úřadů odborně rozdělených a v každém oboru pak zase hierarchicky rozčlankovaných s určitě oddělenými kruhy působnosti a s přesně vymezeným postupem instančním, jak tomu byl zvykl ve své vlasti.

To by arci do jisté míry snad ještě dnes také nám bylo nápadno.

Neboť i my zajisté, chceme-li se jednou jen poněkud vžítí do poměrův a rázu anglické správy, musíme velice mnoho svých představ o správě veřejné, které se nám od mládí vštípily, prozatím klidně položití stranou. Něco, co se podobá tvarům našich okresních soudů, našich okresních hejtmanství, marně bychom hledali; po něčem, co má podobu naší vyšší správní instance, jako jest místodržitelství, už dokonce marně bychom pátrali. Anglická správa veřejná jest — nehledíme-li k nečetným centrálním orgánům a jich cestujícím vyslancům, inspektorům — právě pouze samospráva.

Tedy samospráva! Leč ani tu se svými domácími představami nevystačíme, kdybychom si v bujně fantasi prostě chtěli jen vyšperkovati naše samosprávné útvary obrazem nějaké rozsáhlé působnosti. Neboť, pokud aspoň budeme míti na zřeteli starší tvary anglické samosprávy, ještě podnes valnou měrou zachované, musíme i své domácí samosprávné představy nemálo modifikovati. Tak, na příklad, celý starý *selfgovernment* nemá téměř žádných volených

orgánů — jen od koruny jmenované aneb od těchto zase dosazené. Teprve novější doba přivádí znenáhla k platnosti volené, usnášecí sbory, tak jak je zná samospráva naše. Jsme-li tedy aspoň při těchto novějších člancích anglické samosprávy a tudíž jen v omezenějším oboru svým domácím představám o samosprávě blíže, přece zase zrovna zde potkáváme se v Anglii s něčím, co našim názorům o samosprávě jest naprosto cizím, s nimi takřka nesrovnatelným. Kdyby nám totiž někdo mluvil o nějakém ministerium samosprávným orgánům nadřízeném, řekneme zkrátka o existenci nějakého ministeria samosprávy, byl by to pojem pro nás naprosto nezvyklý a rušivý — kdežto právě ty novější volené zastupitelské sbory anglické v přemnohých případech byly teprve dosazovány z pravomoci státních nejvyšších úřadů, jsou pod jejich dozorem a souvisí s nimi v nescíslných směrech jako se svou stolicí vyšší.

Tak vidíme, že se nám různosti od útvarů našich a vůbec kontinentálních kupí v hojnosti a že jest třeba, abychom si věci ty prohlédli podrobněji.

Protože i v nynějších zřízeních nalézáme stopy tvarů starobylých hojně a dosti významné ještě, protože pak zejména v našem věku až do let nejposlednějších byl vývoj správních zařízení anglických nad míru bohatý, bude — tuším — nejlépe, když nepokusím se podati systematický obraz nynějšího zřízení, nýbrž když látku svoji rozdělím dle hlavních fází vývoje, a tyto budou tři:

První končí v letech třicátých tohoto století a zahrnuje v sobě starý *selfgovernment*, jak dějinným vývojem věků předcházejících převeden byl do našeho.

Druhá pak — o níž ani náš sv. pán von Vincke ještě neměl tušení, kterou však geniální jeho krajan Gneist již mohl obsáhnouti ve svých proslavených pracích — zahrnuje dobu od roku 1834 do r. 1888.

Třetí konečně počíná se teprve r. 1888 a obsahuje změny velmi důsažné.

II.

Počneme tedy útvary staršího *selfgovernmentu* anglického, ve kterých až do konce třetího desetiletí věku XIX. správa veřejná v Anglii vůbec se soustřeďovala. Tento způsob správního zřízení dá se charakterisovati dle Gneista tak, že to jest vykonávání úkolů správních a soudnických na základě zákonů *státních* skrze příslušníky

zámožných tříd povolane k tomu jmenováním, nikoli volbou, a vykonávající tyto úkoly jakožto úřady čestné. Starobylé zřízení zahrnuje pak dva organismy správní: správu *hrabskou* a správu *farostní*.

1. Správa hrabská pojí se k hrabstvím, starodávným to okrškům správním, jichž počátek sahá až do dob anglosaských. Původně jmenovalo se hrabství „shire“, teprve po normanském vítězství dostalo jméno románského původu: „county“, a jméno toto se zachovalo. Těchto hrabství jest v Anglii 40, ve Walesu 12 a jich průměrný stav obyvatelstva jest: v Anglii 687.000, ve Walesu 126.000 duší. Jsou ovšem mezi nimi rozdíly veliké. Kdežto lancasterské hrabství má na 1887 čtver. mílích anglických bezmála 4 miliony obyvatel, čítá ku př. ruthlandské jen 148 angl. mil se 20.000 obyvateli.

V tomto starém selfgovernmentu byly určité úřady — jak jsem již pravil — v rukou zástupců zámožných tříd a zachovány jsou dosud následující:

Nejprve úřad sheriffa. Sheriff býval druhdy veliký pán. Byl to vrchní repraesentant královské moci v soudní, politické i finanční správě hrabské. Na počátku našeho století byla jeho působnost již valně omezena. Zachována mu sice vysoká hodnost, ale s úřední působností malou. Také jest to úřad nákladný, poněvadž sheriff musí cestující soudce královské přijímatí a hostiti. Vedle toho jest sheriff dnes náčelníkem exekucí soudních, v čemž má po ruce zvláštní zástupce, obyčejně právníka a celou řadu vykonavatelů. Mimo to řídí volby do parlamentu.

Pak jest tu „*coroner*.“ Ten býval volen od svobodných vlastníků v hrabství. Byla to funkce zvláštní, která se až podnes udržela. Měl totiž coroner za úkol v případě nějaké násilné smrti neb náhlého úmrtí za podezřelých příznaků, rovněž vždy při úmrtí ve věznicích neb v blázincích provésti za pomoci přibrané poroty šetření o příčinách smrti a zaříditi další kroky, jevila-li se potřeba.

Avšak hlavním orgánem celého selfgovernmentu staršího byl soudce mírový, *justice of the peace*. Název tento neznamená snad smírčího soudce, který by měl pouze za úkol, aby strany sporné smírnou cestou srovnával. Název tento znamená orgán, který měl pečovati o zachování obecního míru, míru zemského, „lantfrýdu“, jak říkali naši předkové. Představíme-li si dobu, ve které úřad tento vznikl (r. 1360), a tehdejší poměry, pochopíme jméno to.

Tito soudcové míroví jsou pro každé hrabství jmenováni větším počtem — jest to komise soudců mírových, kterou jmenuje královna, jejíž právo jmenovací omezeno jest na jistou kvalifikaci, totiž kvalifikaci majetkovou. Můžeť jmenován býti soudcem mírovým jen ten, kdo má — dle nynějších předpisů — pravidelný roční důchod nejméně v obnosu 100 lib. šterl. z nemovitého vlastnictví, duchovního obročí nebo z pachtu na 21 let uzavřeného. Z pravidla byli vybírání jen z „gentry“, t. j. z vlastní šlechty a z oněch zámožných tříd venkovských, které tvořily jaksi společenskou elitu. Jen některým osobám přísluší způsoblost k úřadu soudce mírového bez průkazu kvalifikace majetkové. Tak zejména peerům anglickým a jejich bezprostředním dědicům i presumptivním dědicům osob, které mají roční pozemkový důchod 600 lib. Novější dobou pak, jak ještě uvidíme, i někteří volení hodnostáři nových zastupitelstev mocí toho svého úřadu dočasně nabývají postavení soudců mírových.

Úřad, jak jsem již pravil, byl bezplatným, čestným. Co se týče počtu jich, byla a jest koruna neobmezena. A tak nebude nám s podivením, že dnes jen mírových soudečův od koruny jmenovaných čítá Anglie na 20.000. V jednotlivých hrabstvích čítá se až do 800, často na 200, sotva kde pod 50 soudců mírových. Ale sotva z polovice svůj úřad skutečně vykonávají, jsou tedy acting magistrates, kdežto ostatní spokojují se právě jen s tímto čestným titulem, který, jak uvidíme, dnes již trochu svého lesku dřívějšího pozbyl, avšak přece jen ještě dosti ho poskytuje.

Při nastoupení skládají soudci míroví přísahu věrnosti králi. Druhdy také bývalo předepsáno, aby jistá část z nich byla znalou práv (t. zv. Quorum), ale požadavek tento průběhem doby odpadl.

Jeden z těchto soudců mírových jest keeper of the rolls, chefem archivu neb registratury. Sám to ovšem nevykonává; výkonným orgánem jest sekretář hrabský, clerk of the peace, úředník vybraný z kruhu praktických právníků, který řídí vůbec běžnou správu hrabství. Také jednotliví soudci míroví mívají své tajemníky, obyčejně prakticky vyškolené lidi, kteří se vyznají ve výborně upravených sbírkách formulářů a pečlivě katalogisovaných případech praecedenciích.

Ptejmež se po působnosti soudců mírových.

Po stránce *formální* může býti působnost jejich vytčena tak, že zásadně sice každý na kterémkoliv místě svého hrabství, pro které jest jmenován, může vykonávati svůj úřad. Prakticky však potřeba sama k tomu vedla, že se mimo společná sezení kvar-

tální, o nichž bude řeč ještě podrobněji, obmezuje každý na funkce jen uvnitř své divise, uvnitř obvodu speciálního, kde sedí. I tyto divise jsou starého původu. Soudcové míroví vykonávají totiž úřad svůj 1. v sezeních společných, která jsou čtvrtletní a odtud název *general quarter sessions*; 2. v menších komisích, které jsou buď a) t. zv. *special sessions*, k nimž musí všichni míroví soudci divise býti pozváni, ač pak ovšem k výkonu mohou přikročiti, i když se dostaví jen dva, a b) v t. zv. *petty sessions*, kde dostačí dva, aniž by bylo třeba všechny zváti; 3. k některým výkonům konečně, zejména k rozličným přípravním, dostačuje i jediný.

Ve věcném ohledu zahrnuje působnost soudců mírových výkony soudnické i správní. Byloť již naznačeno, že oddělení správy a soudnictví v tom rozumu, jak jest na kontinentě obyčejem, Anglie provedeno nemá.

Úřední rozhodnutí soudců mírových při výkonech jejich dělí se na „*ordres*“ (příkazy správní) a na „*convictions*“ (soudní výroky). Řízení ale i při správních záležitostech pohybuje se ve formách obvyklých v řízení soudním, jest to tedy řízení kontradiktorní, jak to právě s sebou přinesla dřívější převaha soudnické působnosti. Původně ani nebylo třeba úřadoven zvláštních. Mohli úřadovati kdekoliv, též doma. Nyní však závazno jest, úřadovati jen v úřadovnách k tomu ustanovených a jako takové veřejně označených, ať jsou určeny k pravidelným výkonům aneb, jak někdy bývá, jen pro jisté, občasné úkony.

V jednotlivostech připadá pak soudcům mírovým především příprava k řízení trestnímu, přípravní řízení, při kterém může také jen jediný intervenovati; dále rozsuzování v menších záležitostech trestních (v *petty sessions*) a pak onen zvláštní obor, který má ve starších našich policejních zřízeních jistou analogii. V Anglii nazývá se „*ordre upon complaint*“. Jest to působnost zapovídací se zvláštními formami za tím účelem, aby se zabezpečil pokoj a dobrý řád. Hrozí-li totiž od jednotlivce porušení veřejného pořádku neb poškození jiným osobám, tu soudce mírový, který v kontradiktorním jednání stav věci zjistí, vyžádá sobě od obviněného slib, že do určité lhůty se nedopustí dotčeného skutku, a pro případ, že by se jeho skutečně dopustil, ustanoví mu pokutu, které propadne Odepřel-li by slib, může býti uvězněn jediným zakročujícím soudcem na 14 dní, dvěma až do šesti měsíců, t. j. v mezích jejich na tak dlouho, až slib učiní.

Dále sem náleží celá řada opatření správních, z nichž k některým jediný, k jiným dva soudci míroví společně jsou oprávněni, někdy na žádost kohokoliv z lidu. Sem náleží na př. příkaz rodičům, aby odevzdali děti do školy pro zanedbanou mládež; rozkaz, aby tulák byl dán do pracovny neb osoba choromyslná do blázince; dále spadají sem jisté spory alimentární; odkazování chudých do jejich podpůrných bydlíšť; odevzdávání nezaměstnaných chudých dětí do učení; opatření, aby škodlivé potraviny byly zničeny, domy, které jsou na spadnutí, vyklizeny; vyřizování sporů mezi dělníky a zaměstnavateli, pokud suma, o níž se jedná, 10 lib. šterl. nepřevyšuje; konečně spory mezi mistry a učni, mezi majetníky a nájemci (až do 25 lib. šterl.); též žaloby z otcovství, opatření v příčině nuceného vychovávání; opatření k ochraně a výživě manželek od manželů týraných; spory mezi správami výpomocných pokladen a jich členy; ustanovení expropriační náhrady nejde-li o více, než 50 lib. št.

Jiným, důležitým úkolem soudců mírových (ve *special sessions*) jest udílení licencí k nálevu líhových nápojů. Tyto licence v Anglii udílejí se vždy pouze na rok a může prodloužení odepřeno býti z určitých příčin. Rovněž udílejí soudci míroví dovození ku převodu koncesse nálevní s jedné místnosti na druhou, nebo s osoby jisté na druhou atd.

V sezeních kvartálních konečně — při nichž nemusí ovšem všichni soudcové hrabství býti přítomni, a ti, kteří jsou přítomni, po případu, je-li velký nával práce, mohou se rozdělití ve více sekcí s plnou pravomocí jinak celku příslušící — jednak rozhoduje se v *druhé stolici* o odvoláních z rozhodnutí jednotlivých soudců mírových a malých komisí, pokud ovšem zákon odvolání připouští, jednak rozsuzuje se v *první stolici* s 12člennou, t. zv. malou porotou o trestních záležitostech těžších, vyjímaje případy vyhrazené cestujícím soudcům královským, kteří před zvláštní (velkou) porotou řízení vedou.

Kromě toho vyřizovali soudcové míroví až do nejnovejší doby v kvartálních sezeních svých administrativní záležitosti celého hrabství se týkající. Působnost příslušná, the county business, týkala se zřizování a majetkové správy blázinců, trestnic, káznic a jiných ústavů. Kvartálním sezením vyhrazeno bylo mimo to také udílení koncesí ke zřízení spořitelny, výpomocných spolků, jatek atd.

Pravil jsem, že odvolání jde k těmto kvartálním sezením, a možno říci, že *nikdy* dále. Jest zajisté charakteristickým rysem starého anglického selfgovernmentu, že kvartální sezení rozhodují konečně, tedy nějaký rekurs ve správních věcech na ministerium ve starém selfgeovernementu vůbec neexistuje, ať už rozhodlo kvartální sezení jako instance první nebo jako druhá. Jen pro ony případy, kde by právo buď nedbalostí neb zlovolností bylo odepřeno, kde by soudci míroví zdráhali se vykonávat svůj úkol, aneb kde při rozhodnutí zákon sám nesprávně byl vyložen — možno dovolávat se *právní* pomoci a to způsobem, který pro tuto stránku správní justice anglické jest dosti zajímavým. Provádělat se pomocí t. zv. writs (t. j. psaní neboli přípisů vrchního soudu — high court). I byly writs dvojí: writs of mandamus a writs of certiorari. Writs of mandamus znamená rozkaz soudu, aby ten který orgán určité jednání úřední předsevzal. Writ of certiorari naopak již předpokládá provedené řízení a tu běží o to, vyložiti vrchnímu soudu průběh jeho a obsah vyřízení již vydaných i důvod rozhodnutí, aby mohlo býti zjištěno, nebyl-li zákon porušen.

Novější dobou na místo writs of certiorari vstoupilo zasílání akt vyššímu soudu, který vytkne pak, co jest v skutku právem, buď že sám u věci rozhodne aneb ji k rozhodnutí správnému příslušné stolici vrátí.

Toť samospráva hrabská.

2. Druhým článkem selfgovernmentu jest farnostní správa. Farnost hluboko do 19. století zachovala význačný ráz církevního okršku a sboru. Velmi záhy totiž dostavila se potřeba, aby farnostníci sami přispívali k vydržování kostelů a kostelního nářadí, po případech i duchovních. Záležitosti tyto vyřizovaly se ve shromáždění farnostníků, které dělo se v sakristii chrámové — odtud jméno „vestry“.

„Vestry“ buď vůbec zahrnuje všechny členy farnosti, jest pak open vestry, nebo byla jen select vestry, složena jsouc pouze z jistých vynikajících členů farnosti. Obyčejně zvolila vestry ze svého středu jednoho a duchovní se své strany též jednoho kostelního starostu (churchwarden), kterým bylo péči míti o běžné potřeby. Královna Alžběta r. 1601 udělala z těchto farností zároveň orgány světské správy a sice tím, že farnostem uložila úkoly správy chudinské. Reformace, jak známo, zvrátila staré formy chudinství, které se připínaly k církvi. Chudinským zákonem královnou Alžběty tedy uložena farnosti správa chudinská. Do-

stalať každá farnost 2 až 4 chudinské otce (overseers on the poor), jež jmenoval soudce mírový, a za účelem opatření prostředků podpůrných, pokud nestačily nadace a jiné příjmy, bylo těmto chudinským otcům dovoleno se schválením soudců mírových ukládati farnostníkům daň chudinskou (poor rate), která se stala památnou proto, že tvořila a s jistými modifikacemi posud tvoří základ samostatných, t. j. na tvarech státních daní naprosto nezávislých přímých daní samosprávy anglické.

Vliv soudců mírových byl jednak přímý, zejména jmenováním chudinských otců, zároveň však také nepřímý, poněvadž mohli v jistých případech na odvolání rozhodnouti sami o nárocích na podporu i způsobu a míře její.

Roku 1818 dostaly ony farnosti, ve kterých existovala open vestry, rok na to i ony, kde byla select vestry, nové zřízení, jež stalo se historicky významným. Chudinství otcové, kteří až dosud byli od soudců mírových dosazováni, měli býti voleni, a sice pro volbu byla zavedena soustava pluralitní. (Nynější belgické volební právo pluralitní není tudíž žádným novým vynálezem.) Podle velikosti svého majetku měli totiž jednotlivci po 1—6 hlasech, takže bylo dostatečně postaráno o zastoupení tříd zámožnějších.

Již r. 1782 dovoleno farnostem slučovati se větším počtem ke společné správě, poněvadž se ukázalo, že jejich neveliké obvody pro řádnou správu chudinskou jsou příliš nepatrné. Nicméně zákonodárce obmezil se na tento fakultativní způsob.

Znenáhla přibýly farnostem i jiné úkoly správy světské, zejména příprava voleb pro parlament, sestavování porotních listin a péče o cesty. K posléz řečenému účelu mohli býti voleni dozorcí a ukládány býti přírážky k dani chudinské, ačkoliv původně měly naturální výkony převahu. —

Tím vytčen jest v povrchním obryse obraz starého selfgovernmentu. V něm jasně znamenáme, kterak v souhlasu s tehdejší aristokratickým rázem parlamentu anglického také veřejná správa, zejména hrabská, má zjevný aristokratický ráz. Služba veřejná jest v rukou příslušníků zámožných tříd, kteří se jí věnují a mohou věnovati plně, poněvadž jsou zámožní, a také proto, že mrav a názor panující jim to ukládá za povinnost. Veřejná služba samosprávní jest ale zároveň podkladem všeliké jiné působnosti veřejné. Jako soudci míroví dobývali sobě budoucí členové parlamentu své rytířské ostruhy ve správě veřejné. Selfgovernment byl takto zároveň školou politického života. Staletí dovedl udržeti zemi v pořádku po staletí dovedl toho, že nebylo zapotřebí aparátu byrokratického.

3. Jenom jako nečetné a velmi různě upravené enklavy v tomto celém řízení vystupují města. Ovšem nesluší tu mysliti na správu městskou v našem smyslu, nebo vůbec na obdobu nynější naší obecní samosprávy. Takové celé anglické staré zřízení vůbec nezná. Pro obyčejnou policii v té které místní obci jmenovával totiž soudce mírový „constabla“ z usedlých občanů; jinak veškerá veřejná správa byla soustředěna ve farnostech (kterých bylo po případě v jedné obci místní více) a v hrabstvích, pod jejichž selfgovernment i města náležela, pokud nebylo výslovným privilegiem dané výjimky. Jenom totiž určitým městům bylo se během dřívějších století dostalo udělení t. zv. akt inkorporačních ve dvojím směru postavení výjimečného. Předně totiž obdržela zvláštní královské policejní soudy a za druhé pak možnost pachtovati si královské daně, odváděti je tedy jistou paušální sumou přímo pokladně královské (t. zv. firma burgi). Některá z těch měst měla také již svá volená zastupitelstva, v jiných byla správa v rukou jisté části obyvatelstva vynikajícího nebo během času aspoň u ní se octla a pak zůstala. Ani právo voliti si samostatně zástupce do parlamentu neměly všechny tyto obce. Některá města měla konečně také své zvláštní komise mírové. Majetkové podmínky kvalifikační pro tyto městské soudce mírové byly mírnější, než pro vlastní mírové soudce hrabské; jejich působnost spadala do oboru, jenž náležel v hrabském zřízení t. zv. petty sessions a special sessions. Zcela nepatrný počet měst těch měl dokonce i právo, aby jejich soudci míroví vykonávali kvartální sezení.

III.

Přistupujeme ke druhému období v novějším vývoji anglické samosprávy.

Důležité, veliké a památné věci se zatím udály: *národohospodářský* převrat vývojem industrie; velký *sociální* převrat tím, že přibýly ohromné massy dělnictva; velký převrat *politický* konečně z té příčiny, že právo voliti do parlamentu bylo rozšířeno (r. 1832) a neustále rostla touha širších vrstev po účastenství na politické působnosti. Rozvojem poměrů přibýly nové úkoly správní, jiné vyhledávaly intensivnější péče. Zákonodárce hověl té potřebě, v život uváděje nové útvary správního zřízení, až dotud Anglii cizí, našim nynějším zřízením arci příbuznější, avšak s jedním důležitým roz-

dílem: v Anglii vyvinuly se tyto nové útvary samosprávy v přísné souvislosti s orgány ústřední správy státní.

Ústřední státní správa sama na podstatě zmocnění zákonných počíná v život uváděti nové orgány místní správy, vymezovati jim okrsky a řídití jejich působnosti. Tito noví správní orgánové na rozdíl od starších jsou zastupitelstvy volenými. Jsou to sbory usnášející a dohlední, volené ještě po dlouhou dobu na podkladě té pluralitní soustavy, která se ponejprv ve farnostech vyvinula. Zákon vyměřuje obor působnosti těchto správních orgánů a upravuje všeobecné rysy složení jejich. Zeměpanské úřady ústřední vykonávají pak nejen organisaci těchto nových forem správních, nýbrž vykonávají též nsproti nim nad míru obsáhlou pravomoc dozorcí přímo nebo skrze zvláštní cestující zřízence své.

Tito zřízenci pak jsou dvojího druhu, jednak inspektoři, kteří na vlastní *věcnou* stránku správy dohlížejí nad úředníky k běžným výkonům dosazenými pravidelnou inspekci provádějící, jednak jsou to t. zv. auditori, rovněž státní úředníci, kteří obstarávají jen dozor *účetní*. Věcný i účetní dohled na nové samosprávné orgány nalézá se tedy výhradně v rukou státní moci.

Působnost starých soudců mírových neutrpěla těmito novými orgány samosprávnými žádné újmy. Po stránce finanční pak vytvořil se k nové samosprávě zároveň systém daňový, jenž přidržel se vzoru ve starém zřízení farnostním již zakořeněného.

Samospráva totiž jako prostředku k uhrazení svých nákladův užívá přímých daní výnosových, které se kladou na výnos ze zjevného majetku (visible property) a které jí výhradně přísluší. Stát až na zbytek některých starých daní přímých, ze kterých starodávná landtax již r. 1798 prohlášena byla za nezvýšitelné a výkupné břemeno reální, spokojuje se v té příčině daní důchodovou, přeloživ vůbec těžiště svých příjmů řádných z přímých daní do daní spotřebních, cel a poplatkův.

Nové útvary správní vyvinuly se postupně pro veřejné chudinství, zdravotnictví, cesty a školství. Vývoj ten počíná r. 1834 a to při chudinství.

1. Staré chudinské zřízení dávno nevyhovovalo. Kladlo chudinské zákonodárství anglické především váhu na to, aby opatření chudého stalo se v chudobinci neb v pracovně. Ke zřizování a pravidelnému udržování ústavů takových však jest potřebí sva-ků finančně nosnějších a proto zejména zákonem z r. 1834 byl dán podnět k tomu, by se slučovaly jednotlivé farnosti v unie (poor

law unions) ke společné chudinské správě. Původně bylo vydržování pracovny jediným úkolem unií, z čehož znenáhla se vyvinulo úplné společenství správy chudinské. V uniích dostala chudinská správa i nové orgány — boards of guardians — jejichž členové byli voleni počtem od ústředního úřadu stanoveným na základě šestistupňové volební soustavy pluralitní dříve již naznačené, při čemž census základní býval dosti mírný. Soudcové míroví v obvodu unie bydlící jsou ex offo členy tohoto sboru.

Organisaci unií provádí vrchní úřad státní — Poor law commissioners for England and Wales, r. 1847 Poor law board — nejprve r. 1834. pokusně na 5 let založený; potom jeho působnost prodlužována, až r. 1871 splynul se zřízením zatím vrchním státním úřadem zdravotnickým v jediný vrchní úřad pro „správu místní“ — Local government board — jehož chef bývá vybrán ze členů parlamentární většiny a jest zároveň členem kabinetu.

Tento ústřední orgán má především rozhořné slovo ve zřizování unií, neboť smí slučovat farnosti v unie i proti vůli jejich, má právo vydávat nařízení v záležitostech chudinství veřejného; rozhoduje o zřízení pracoven; vykonává právo dohlédací skrze své cestovné inspektory, kteří mají právo obcovati sezením chudinského výboru, prohlížeti všecky ústavy správy chudinské a dozíráti na úřadování příslušných úředníků; v jistých případech rozhoduje o stížnostech a odvoláních.

Nyní počítá se v Anglii a Walesu asi 648 unií, takže každá průměrem zahrnuje asi 25 farností; inspektorů chudinských (poor law inspectors) jest 14 a mají k ruce pomocníky (assistant commissioners).

2. V oboru zdravotnickém měli soudcové míroví původně jen negativní povinnost, zabránovati škodlivým zjevům a vlivům. Města neměla v té příčině vlastně působnosti žádné. Neboť dle starého řádu anglického bez zvláštního zmocnění zákonem daného žádné město nemohlo ku př. zavésit ani jednotné osvětlování ulic, ani zřídit tržště, vodovod, kanály, hřbitov a jatky tak, aby jednotlivci byli zavázáni k tomu přispívati. Arci taková zmocnění zvláštními zákony (local acts) bývala městům dosti často dávana, avšak nezřídka s dosti rozsáhlými právy i soukromým společenstvem. Teprve zákonem z r. 1847, jenž se týkal cest a stavebnictví v městech začíná sjednocovací kodifikace. V městech, kde nebylo posud městských rad — bývaly to mnohdy i veliké obce, které povstaly v novém ruchu velkopřumyslném — bylo zároveň dovoleno zvoliti zvláštní místní ko-

mise pro zdravotní a okrasní účely (improvement commissioners) dle vzoru chudinských výborů, tedy dle soustavy pluralitní. Konečně pak všeobecný zdravotní zákon roku 1848 sloučiv materiální předpisy zdravotní od padesáti let po různu vydané zároveň dal pevný základ pro organisaci zdravotních úřadů zachovávaje rozdíl mezi městy a venkovem. V oněch městech, kde byly městské rady, připadla na dále těmto péče o zdravotnické úkoly vytčené v zákoně. Kdežto totiž na venkově až do zdravotního zákona z r. 1875 zůstala zdravotnická působnost, v hlavní věci jen negativní, soudcům mírovým, lišena co do měst ta, jež měla městské rady, ta, jež obdržela zdravotní komisi dříve vzpomenutou, a ostatní. V prve řečených zůstala zdravotnická působnost při radách městských, v druhých dotčených komisím, ostatním pak bylo dovoleno zřídit zvláštní místní zdravotní úřad (local board of health) volený votem pluralitním. Vrchní úřad zdravotní (r. 1871 jak již dotčeno s vrchním úřadem chudinským ve vlastní úřad pro samosprávu sloučený) mohl ovšem utvoření zdravotního úřadu naříditi, když buď desetina obyvatelstva o to žádala anebo kde povážlivé úkazy zdravotnické se objevily.

Konečně pak r. 1875 stala se zdravotnická organisace pod vrchním státním úřadem samosprávním všeobecně závaznou.

Působnost tohoto úřadu jest veliká. Rozhoduje o ohraničování okršků, vydává nařízení, rozhoduje o odvoláních, vysílá inspektory a auditory, při nesprávném konání povinností eventuálně sám nařizuje určitá opatření a to na náklad dotyčných svazků.

Ovšem nebylo oborem těchto zdravotních okršků pouze zdravotnictví. Zahrnovaly také velkou část toho, co můžeme nazývati oborem policie obecní, jako zřizování a čištění ulic a cest, kanalizaci, vodovody atd. Co se týče těchto posléz řečených úkolů dopustil zákon, pokud zde byla privátní společnost na základě zvláštního zmocnění zákonného k těm zařízením oprávněná, pouze to, že mohla společnost svá práva převést na obec resp. zdravotní okršek. Zvláštními zákony předepsány ještě funkce dozorců na zdravotnost bytů a nocleháren a proti živnostem škodným a p.

Výkonnými orgány místních zdravotních úřadů, kteréž byly pouze sbory usnášejícími, byli sekretář, výběřci daně, inspektoři, inženýři a lékaři. K účelům zdravotní správy v uvedeném širším smyslu oprávněn byl úřad zdravotní vybírat zvláštní t. zv. distriktní daň (district rate), kteráž směla býti ukládána buď všeobecně aneb

po případě pouze těm, v jejichž prospěch určité zařízení bylo učiněno. To byl specifický znak městských okresů zdravotnických.

Venkovské okresy zdravotnické byly teprve zákonem z r. 1875 zorganizovány; ale neobdržely zvláštní volená zastupitelstva, nýbrž působnost zdravotnická uložena na orgány, které byly složeny z chudinských správců těch farností, kteří v tomto okrsku sídlili, tedy s vyloučením těch jejich soudruhů z téže chudinské unie, kteří sídlili v nějakém městě k dotčené unii chudinské příslušejícím, však samostatnou zdravotní správou nadaném. Ale viděti jest již, kterak se v těchto zdravotnických okresích (městských i venkovských) v rámci tak široce pojaté zdravotnické správy soustředila znenáhla veliká část těch úkolů, které tvoří dle našich pojmů jádro t. zv. obecní samosprávy. V nich tedy vytvořovala se vlastně teprve kommunální samospráva, dříve v Anglii neznámá.

3. Byly ovšem také průběhem doby povstaly zvláštní okrsky pro správu cest, které po případě dostaly zvláštní zastupitelstva. Počátek v té příčině učiněn zákonem z r. 1835, kterým zavedení pro farnosti dozorce cestovní od vestry volení a jen při opomenutí od soudců mírových až do nejbližší schůze vestry dosazovaní; kromě toho pak dovoleno farnostem slučovati se ve společné okresy silničné, jejichž dozorce dosazovali soudci míroví z osob od farností praesentovaných, a farnosti pak čítající nejméně 5000 obyvatel mohly si zřídit zvláštní silniční výbor. Již zákonem z r. 1848 přešla agenda cestní v městech na orgány správy zdravotní, konečně pak na konci let sedmdesátých bylo nařízeno soudcům mírovým, aby hranice silničních okresů uvedeny byly v souhlas s hranicemi zdravotních a agenda silniční i na venkově připadla zdravotním úřadům.

4. Co se týče obecného školství, tu do r. 1832 stát se o ně vůbec nestaral. Bylo výhradně věcí soukromé péče, hlavně ovšem společností náboženských. Teprv r. 1832 ponejprv se ohlašuje státní intervence tím, že do rozpočtu státního bylo zařaděno 32 tisíc lib. št. na subvence školám národním. Tyto subvence měly sloužiti k tomu, aby byly zřízeny budovy školní, učitelé lépe postaveni, prostředky učební opatřeny. Dávaly se obyčejně ve výši $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$ vlastního důchodu té které školy plynoucího z nadačního jmění nebo z příspěvků soukromých. Případaly pak z největší části školám, jak bychom dle našeho názvosloví řekli „matičním“, t. j. školám dvou velkých školských matic, jejichž přičiněním povstala a jejichž nákladem vydržována byla většina tehdejších obec-

ných škol v Anglii. Bylať to je jinak veliká National Society*) založená r. 1811, jejíž příslušníci náleželi církvi anglikánské; ona měla ve své moci dvě třetiny všech škol, kteréž školy vesměs ovšem byly konfessionální — jednak British and Foreign Schools Society, založena r. 1814 od dissidentů proti prve řečené; její školy byly bezkonfessionální na povšechně křesťanském základě, ale celé působení její naproti mohutné sokyai nebylo příliš závažné.

V roce 1839 učiněn nový krok v postátnění školské správy zřízením nového státního správního orgánu: školského oddělení tajné rady (Special Committee of the Privy Council on Education), kteréž později (1856) osamostatněno jako nejvyšší orgán pro školství veřejné mající v čele svého vicepresidenta, který bývá členem kabinetu, tedy jaksi ministr vyučování, jehož agendy s působností našeho ministra vyučování srovnání nesnesou, poněvadž se v Anglii stát i veřejná správa vůbec dosud ještě nepříliš stará o obecné, ale ještě méně o střední a vysoké školy. Zároveň zavedeni byli r. 1839 státní inspektoři, kteříž bývali jmenováni na návrh náboženských společností.

Teprv r. 1870 učinil zákonodárce nový velmi důležitý krok, nařídil rozdělení celého obvodu státního na školní okrsky (united school districts); ohraničení obvodů jejich zůstaveno vrchnímu státnímu úřadu školskému. Soukromé školy mohou od té doby dostati charakter veřejných škol (public elementary schools), když splní dvě podmínky, když totiž 1. přijímají všeliké děti bez rozdílu vyznání a 2. upraví vyučování tak, aby děti, jichž rodiče si nepřejí, by byly konfessionálně učeny, nemusily býti při vyučování náboženství přítomny. Nutno tudíž položiti vyučování náboženství na první neb poslední hodiny vyučovací a tento rozvrh učení musí býti veřejně vyvěšen. Školy, které těmto podmínkám vyhoví, mohou býti účastny subvencí; vůbec jsou na roveň postaveny školám veřejným, které teprve po r. 1870 počínají se zřizovati. Když totiž školské úřady státní viděly, že v nějakém školním okrsku jest školství obecné opatřeno nedokonale, mohly naříditi pro ten okrsek zřízení zvláštního voleného školského výboru (school board). Jako při chudinských a zdravotních výborech, tak i nyní při nových školských výborech dostává aktivní a passivní právo volební žena.

*) Skutečný název celý: National Society for Promoting the Education of the Poor in the Principles of the Established Church.

Pluralitní votum bylo znenáhla zmizelo; za to může jednotliví volič téže osobě dáti platně tolik hlasů, kolik členů výboru školského se volí, čímž dá se uskutečniti zastoupení menšin.

Státní subvence je regulována a sice tak, že poskytuje se jednak podle počtu dětí školu skutečně navštěvujících, jednak dle výsledků vyučovacích státní inspekcí zjištěných. Obecná povinnost k návštěvě školy mohla býti školskými úřady předeepsána již dle zákona z r. 1870, ale nemusila. Kuráž na všeobecný předpis v tomto směru vzal si zákonodárce teprve v roce 1880 nařídív školním orgánům, aby obecnou povinnost k návštěvě škol dekretovaly. —

To jsou čtyři hlavní typy orgánů samosprávných, které si vytvořilo zákonodárství anglické v našem věku jako tvary zcela nové, podobné našim samosprávným tělesům, pokud tato též jsou zastupitelstva volená, avšak nepodobné jim, pokud se týče vylíčené závislosti na centrálních státních úřadech. Bylo však již úvodem podotčeno, že veřejná správa anglická vyjmouc orgány ústřední jest jen samospráva a tedy jisté formy spojení její s centrálními úřady státními a značná míra vlivu těchto posledních musila se dostaviti, jakmile úkolů správy veřejné přibývalo a staré útvary správné z dřívějších věků převedené těm úkolům více nedostačovaly.

5. Do let třicátých padá také důležitá proměna ve zřízení městském. Zákonem z r. 1835 provedena v něm větší jednotnost. Ustanovení jeho týkala se 178 měst, ale bylo dopuštěno, aby privilegii novými počet ten byl rozmnožen.

Zákon rozšířil počet osob, které (na rozdíl od dřívějšího oligarchického rázu) měly podíl na správě městské. Každé město má svou listinu měšťanů oprávněných na podkladě mírného censu k volbě městské rady (town-council). I ženy mají za stejných podmínek majetkových aktivní právo volební. Town-council skládá se ze dvojí kategorie volených zástupců; jsoutě to jednak councillors — radové, jednak aldermen — starší. Avšak rozdíl těch obou nesmíme si představovati jako u nás rozdíl obecních starších a městské rady; toho způsobu rozčlánkování obecní správy Anglie nezná. Měšťané k volbě oprávnění volí předeepsaný počet městských radních (councillors) na dobu *tří* let. Tito pak zvolí na *šest* let ze sebe aneb i z docela jiných osob tolik aldermanů, kolik činí polovice počtu councillorů. Za aldermany ze středu councillorů volí se náhradní volbou noví councillors. Vždycky pak na konci každého třiletí, ve kterém se obnovuje volba councillorů, polovice aldermanů vystupuje. Tak se pomocí aldermanů zabezpečuje jistý stá-

lejší živel v městské správě. Dosavadní radové městští mohou změnou většiny ve voličstvu propadnouti všichni, aldermanů však polovic zůstane v úřadě, jako živel na okamžitých převratech nezávislý. Town-council volí sobě starostu (mayora), kterýž tím stává se na rok svého úřadování a na celý následující zároveň soudcem mírovým, dále si volí dva auditory ke zkoumání účtů (třetího mayor sám), dosazuje obecní úředníky (*musí* míti tajemníka a kasíra) a zvláštní komisi, která spravuje městskou policii (watsh-committee).

Obor působnosti zahrnuje především správu majetkovou čítající v to i správu nadací měšťanstva se týkajících, rovněž pak právo k vypisování daně městské, pokud vlastní příjmy nestačí. Uzavírání zápůjček, rovněž jako zcizování majetku obecního podléhá svolení vrchnoúřadnímu. Dále náleží do oboru působnosti vydávání nařízení policejních (bye-laws — s právem stanoviti pokuty až do 5 lib. šter.). Osnovy těchto nařízení musí nejprve býti po čtyři neděle veřejně vyvěšeny, aby mohly proti nim vzneseny býti námitky, a vejdou v platnost jen, když do té doby vrchní úřad dohledací je nezakáže. Městské rady mohou i jiné záležitosti na sebe potáhnouti, pokud to zvláštní zákony dopouštějí.

Zákony takové nazývají se Adoptif-bills. Na př. mohou na základě takového zákona zřizovati veřejné knihovny a tím působnost svou rozšířiti

Pokud běží o poměr městské správy k soudcům mírovým, zavládla nyní jednotná pravidla. 128 měst dostalo své vlastní komise mírové. Městští soudci míroví byli ovšem i nadále od koruny jmenováni, ale z povahy věci vyplývalo, že nebyla u kandidátů vyhledávána kvalifikace majetková dle obecného normálu. Podobných osob nebylo by se našlo dost, i berou se vůbec ze vzdělaných tříd městských. Venkovský statkář, který měl svůj majetek propachtovaný a nejvýše pro parádu si ponechal nějaký „vzorný“ dvůr, měl dosti času, aby se mohl ujímati denně výkonů veřejnosprávních. Ale nová podnikatelská populace průmyslová a městští obchodníci neměli již na to času. Tento nedostatek byl zvláště ve velikých městech tak citelný, že musilo býti všem městům, která čítají přes 25 000 obyvatel, poskytnuto právo, aby si vyžádala jmenování dvou neb více placených soudců mírových (stipendiary magistrats), kteří se musili vykázati jistými průkazy, zejména o vědomostech právnických. Tito obmezují se na soudcovskou působnost, kdežto administrativní konali ostatní. Nikdy však neudílejí městští soudcové míroví sami licence nálevní; to zůstává vyhrazeno smíšené komisi

ze tří městských a tří hrabských soudců. Jen malý počet měst dostal kvartální sezení, která řízena jsou předsedou jmenovaným od koruny z advokátů majících praxi nejméně již pětiletou.

Když na městské rady konečně přeneseny úplně výkony zdravotních sborů, jež měly také cestní správu, konsolidovalo se teprv municipální zřízení, jak již bylo podotčeno.

IV.

Zbývá vylíčiti proměny charakteristické pro nejnovější období vývoje. Třetí tato fáze představuje nám převrat nemalý. Zákonodárce, který dříve se ostýchal sáhnouti na věkem posvěcenou působnost soudců mírových, nyní na ni sáhl. Aristokratické tradice podlehly nátlaku veřejného mínění. Demokratické tužby doby slavily vítězství. Anglická legiscace z r. 1888, 1892 a 1894 jest vlastně nejmělejší krok, na jaký se v organizační příčině parlament anglický kdy odvážil. Ona přivedla k platnosti i pro velký obor těch funkcí, které dříve vykonávali soudci míroví, zastupitelský princip, ona omezila působnost aristokratických živlů starého selfgovernmentu, soudců mírových, přivedla k dalšímu vývoji kommunální autonomie také ve farnostech a konečně dala novým těm útvarům samosprávným, které utvořila, zajímavou působnost sociálně-politickou.

To, co vytvořila, dá se stručně naznačiti takto: Utvořena byla nová zastupitelstva pro celá hrabství, hrabské rady (county councils). Z dřívějších správ zdravotních utvořena uvnitř hrabských obvodů podle analogie hrabských rad zastupitelstva s působností širší. Konečně proměněna farnost v obec, aspoň do jisté míry, v obec politickou.

1. Především tedy vezměme v úvahu hrabské rady. Každé hrabství, které se v tomto směru nazývá administrativ county, má podle zákona z 13. srpna 1888 své volené zastupitelstvo, kteréž je repraesentuje a obstarává správní záležitosti. Volební právo je valně rozšířeno. Každý, kdo má v držení osobním dům aneb část domu třeba jako komptoir aneb krámk — nemusí býti vlastníkem — aneb kdo má z nemovitého majetku důchod 10 lib. šterl., jest k volbě oprávněn. Ženy za stejných podmínek mají aktivní, nikoliv pasivní právo volební. Nevolí se však jedinou listinou v celém hrabství, nýbrž dle jednotlivých částí, jež roztrřídí vrchní úřad samosprávní a sice tak, aby zastoupení bylo pokud možno po-

měrné a tak mohou aspoň do jisté míry zastoupení dojíti i zvláštní interesty. Počet členů rady hrabské průměrem jest mezi 50—60 při velkých, při malých nejmenší je 20. Ale hrabští radové si zase volí aldermany docela obdobně, jak jsme to viděli u měst. Není to žádný zvláštní sbor, ani žádný zvláštní působností nadaný úřad, ale bývají to z pravidla osobnosti, které mají více času, i bývají proto zejména rády voleny do komisí stálých.

Volení radové hrabští, rovněž jako distriktní radové, o nichž bude řeč, mají zároveň po dobu svého úřadování hodnost a působnost mírového soudce. Tu jest tedy ještě dále prolomen starý řád. Najednou tu přibyl velký počet, asi 3000 nových soudců mírových, třeba jen na čas k tomu úřadu se dostávajících, kteří titulu svého nabývají volbou.

Soudci míroví, starší hodnostáři hrabského selfgovernmentu, nejsou tedy odstraněni. Tak daleko nepůjde anglický zákonodárce, aby zakořeněnou instituci rázem odfoukl. Avšak jejich někdejší obor působnosti je značně přistřižen. Zůstaly jim totiž všechny soudnické výkony a působnost pokud se týče ochrany míru; z velké části též udílení koncesí pro nálevny líhových nápojů. Zdá se, jakoby zákonodárce zde přece byl cítil, že by radno nebylo svěřiti tuto posléz řečenou pravomoc do rakou těch, kteří jsou na širším voličstvu závislí.

Hrabská rada za to dostala skoro celou starší administrative business, správní působnost bývalých soudců mírových. Četnictvo (policie hrabská) přišlo nyní pod pravomoc společných orgánů, smíšených komisí, složených ze soudců mírových a zástupců hrabské rady.

Tak provedl zákonodárce nové rozdělení pravomocí v hrabstvích.

V působnost hrabských rad připadá nyní: správa majetková; repraesentace právní osobnosti hrabství; ohraničování správních obvodů uvnitř hrabství; správa blázinců; dozor nad prováděním zákonů o zvířecím moru, škodném hmyzu, jistých oborech rybolovu a honby; opatření proti znečišťování řek; cimentování a dozor nad užíváním měř a vah, nad místními kolky — to jsou kolky, ve kterých se po případě hrabské dávky platí — registrování jistých společností; správa fundací; vydávání obecných předpisů prováděcích s podobným obmezením formálním, jaké při nařízeních městských rad bylo uvedeno; konečně pak zvláštní sociálně-politická působnost.

Při té se musíme přece slovem zastaviti.

V Anglii starý systém selfgovernmentu sám vedle mnohých jiných příčin k tomu přispíval, aby se valnou měrou vytratily střední a drobné držebnosti rolnické. Příliš důležitou byla sociální a politická váha vlastnictví velkostatkového.

Hodnost soudce mírového vázána byla na značnější pozemkový majetek. Soudce mírový byl přirozeným kandidátem pro parlament. Kromě toho, jako všude jinde i v Anglii osoby, jež v průmyslu a obchodě zbohatly, zakupovaly se na venkově, aby měly letní sídlo s aristokratickými požitky honby atd. Tak mnohostranně bylo podnětů ke tvoření velkých statků až do plného takměř vymizení selských. To se konečně stalo trapně citelným v celé Anglii. Víme, že Henry George, výmluvný apoštol postátění půdy, nikde neměl vděčnějších posluchačů, než v Anglii, i pochopíme, že zákonodárce vidí potřebu zasazovati se o nové vytvoření selských usedlostí a selského stavu. Ale také nouze o stále dělnictvo zemědělské dostoupila v Anglii vážných rozměrů.

Dříve ještě, než pruský zákon o statečích rentových byl vydán, již v Anglii bylo přijato, aby se aspoň dělnictvu — aby se snáze udrželo a k půdě více lásky nabylo — malé pozemky t. zv. „allotementy“ poskytl za nejmírnější ceny na splátky. Tato péče připadla distriktům dříve zdravotním, nyní hrabským.

Tak zv. Small holdings Act z r. 1892 učinil zákonodárce mnohem rozhodnější krok, neboť zmocnil hrabské rady, aby mohly kupovati pozemky, po případě i expropriací, a nabyté v částech nejméně o 1, nejvýše pak o 50 akrech prodávati osobám, které se zavážou podmínkami kontraktu v zákoně podrobně předepsanými k vlastnímu hospodaření na tomto statku. Splátky upraveny jsou zvláštními předpisy. Kromě koupě pozemků za účelem utvoření statků selských dovoleno jest hrabským radám třeba také i jen pozemky pachtovati, a to zase po případě nuceně po období expropriace, za účelem rozpachtování v kusech menších. Vše směřuje k tomu, by se veřejnou pomocí tvořil nový stav zemědělců středních a drobných. Hrabské rady mohou též poskytovatí zá-půjčky společnostem a jednotlivcům, kteří upravují emigraci do kolonií.

Pro běžné výkony správy jmenují hrabské rady úředníky, jako jsou: úředníci pokladniční, inspektoři mostův a cest, korneři, cejchmistři, rozličné správní úřadnictvo hrabských ústavů atd. Jenom starodávňý úřad tajemníka mírového (clerc of the peace),

jakož i nyní zvláštního tajemníka pro soudní záležitosti (clerc of the justice) obsazuje smíšená komise z radů hrabských a soudců mírových.

Co se týče finanční působnosti, mají hrabské rady především právo rozepisovati a ukládati hrabskou daň; nynější dobou pak mají podíl na státních daních samosprávě hrabství postoupených. Stát postoupil totiž jednak jistý obor daní t. zv. licenčních, mimo to celý výnos daní přepychových v Anglii značně vyvinutých (z kočárů, z mužského služebnictva atd.) a konečně 40 procent z výnosu daně dědické samosprávě hrabské a sice na místě subvencí dříve udílených. Uvedené daně vybírají se obvyklým způsobem v hrabství a odvádějí se anglické bance, od níž na poukaz ústřední správy jednotlivým hrabstvím se vyplácejí; ta však jsou povinna užiti jich na určité úkoly, mimo jiné též k podělení oněch distriktů v hrabství, které dříve subvence požívaly aneb na ni podle zákona nárok mají.

Tak vypadá *zákonná* působnost hrabských rad. Kromě ní mohou však radám hrabským býti přiděleny ještě nové obory a sice tím, že vláda může jisté své agendy pro okršlek hrabství postoupiti hrabské radě.

Jest jenom ještě podotknouti, že města mající nejméně 50.000 obyvatel byla na roveň postavena hrabstvím, tak že jsou z obecného svazku hrabského vyloučena a jejich městské rady obdržely totéž postavení a tutéž pravomoc, jako rady hrabské; s hrabstvím souvisí města taková jen potud, že královští soudci zasedají pro celý obor hrabství, ne pro města zvlášť.

V ostatních městech přešly dosavadní *správní* funkce jejich soudců mírových na radu hrabskou, při čemž města mající 10—50.000 obyvatel jsou v hrabské radě zastoupena delegáty, menší nikoliv.

2. Bývalé zdravotní okršky staly se nyní jakožto hrabské distrikty zároveň kommunálními svazky se samostatnou právní osobností uvnitř hrabství. Volební právo do jejich zastupitelstev, distriktních rad, upraveno jest podobně jako do rad hrabských. Na rady distriktní přešly všechny administrativní výkony, kteréž dříve měli soudcové míroví v tak zvaných special sessions. — Kromě zdravotnické správy v širším pojmu výše uvedeném a správy cestní přináležejí jim dále udílení koncesí k jistým živnostem, jako zejména zastavárnické, obchodu zvěřinou, agentství vystěhovaleckému a j., zvláště též ke zřizování t. zv. gangs, tlup to dělnických, které pod vedením jednotlivé osoby pronajímají se do práce zemědělské,

a druhy, poněvadž byly z živlů velmi různorodých složeny, zejména i z nedospělých dívek a hochů, bývaly pravými pařeníšti zlořádů. Nad těmi vykonávají nyní rady distriktní dozor.

Mimo to mají distriktní rady sociální působnost při provádění zákona o allotementech, aby se dělníci zemědělství mohli usazovati a dělné síly zase na venek připoutati. V tom směru poskytuje jim zákon velká práva. Kdyby však jich nevykonávaly, mohou práva ta přejíti po případě na hrabskou radu.

3. Konečně stala se farnost skutečně obcí. Zákon z r. 1894 odstranil starou vestry jako orgán světské správy. Zůstala jako čistě církevní a náboženská instituce úplně oddělena od světské správy. Pro světskou správu tvoří každá farnost obvod, který má své farnostní shromáždění (parish meeting) a po případě svoji farnostní radu (parish council).

Takové farnosti totiž, které mají více než 300 obyvatel, jsou povinny ze svého farnostního shromáždění zvoliti zvláštní radu. Shromáždění farnostnímu náleží pak kromě volby farnostní rady ještě potvrzování jistých její usnesení. Volební právo doznalo rozšíření, nikoliv ovšem bez censu. Při tom také ženy jsou jak aktivně, tak i passivně oprávněny k volbě do farnostní rady. Na novou farnostní správu přešly všechny funkce správy světské, které mívala farnost již dříve. Přešla na ni tedy správa dobročinných nadací, která až doposud byla v rukou vestry, ač nemají-li tyto nadace ráz čistě kostelních nadání. Ona spravuje jmění farnostní nejen movité (hasičské náradí a p.), nýbrž i nemovité, zvláště cesty, sady a občinu, jež dříve sloužila zejména k podílení chudých. Může i nové nemovitosti nabývatí se svolením hrabské rady a vrchního úřadu samosprávního, a to i vyvlastněním. Už dříve (dle zákona z r. 1882) zavázány byly farnosti prodávati za slušnou cenu své pozemky dělníkům zemědělským v obvodu farnostním neb v sousedství sídlícím. Allotement Act uložila tuto působnost radám distriktním, jak výše vyloženo.

Farnost má však právo stěžovati si, když distriktní rada se nestará o allotementy, u hrabské rady, aby buď distriktní radu k jednání přinutila aneb aby vzala věc sama do rukou.

Dále bylo jí dáno právo k výkonům jistých nejnnutnějších zdravotních opatření; také v té příčině má právo stěžovati si u hrabské rady, když rada distriktní zdravotnické úkoly zanedbává. Rovněž volí se farnostní dozorcí chu linští (overseers), kteří však

jsou jen k ruce chudinských správ okrškových, zejména vybírají chudinskou daň a připravují, čeho třeba.

Vedle toho může shromáždění farnostní, po případě farnostní rada převzítí (adoptovati) ještě jiné úkoly, zejména právo v příčině zřizování ulic veřejných, lázní, sadů, čítáren, kanalisace, pohřebišť atd.

Tak můžeme říci, že celkem dospívají tímto posledním skutkem zákonodárným poprvé také farnosti k něčemu podobnému, co u nás naznačujeme jako samosprávnou obec.

Čím zákonodárství jinde, budující samosprávu, vlastně začalo, zde anglické končí.

Jak tedy vypadá dnešní anglické ústrojí samosprávné?

Ze starého selfgovernmentu zbyl jedině soudce mírový, farnost ve staré podobě jest úplně předělána. Soudci míroví jsou ve své administrativní působnosti nyní obmezeni a sice novými velkými zastupitelstvy krajskými, pod kterými působí nové rady distriktní, v jejichž rukou octla se agenda zdravotnická a cestní. V nové farnostní organizaci vytvořena teprve jistá obdoba naší samosprávné obce místní. Z organismu periody druhé od r. 1834—1888 zbyly tudíž jen chudinské okresy a okresy školské.

Takový jest povšechný obraz nynější samosprávy anglické, k jehož plnému systému vylíčení bylo by ovšem třeba ještě množství podrobností připojiti, jako na př. o odstranění pluralitní soustavy, kde dříve byla, pak vylíčení rozsáhlé pravomoci dozorní a disciplinární, kterou vykonává vrchní úřad samosprávní nad úřadnictvem samosprávných zastupitelstev.

Kdyby dnes svob. pán von Vincke, který takměř před stoletím své dojmy anglické vylíčil, znova mohl do Anglie přijíti, nesnadno by se vyznal. Viděl by obraz velmi změněný. Viděl by útvary nové, viděl by, kterak třídy druhy politické činnosti neúčastné nabyly váhy a v nových formách samosprávných a zastupitelských přišly k platnosti. Viděl by, jak také ústřední státní správa přišla k nové velmi obsáhlé platnosti organizační, rozhodovací a dohledné. Jestliže by také přehlédl nadpisy na úředních budovách a ani nyní neviděl mnoho uniformovaných osob, dojistá často by se potkal se státními úředníky, kteří jezdí po Anglii, kontrolují správu a účty, zejména však by viděl ohromnou armádu placeného úřadnictva, které dnes zaměstnáno je pravidelnými běžnými výkony ve službách

těchto samosprávných svazkův a které není ve všem jim podřízeno, nýbrž v mnohém směru vrchním státním úřadům samým.

Celá skladba se značně změnila i ráz pravomoci a povinností sám.

Jest u konce tento vývoj?

Těžko říci. Proud silný směřuje k tomu, aby se skutkem stalo to, co již svého času v radikální rozhodnosti zastával proslavený John Stuart Mill, který byl nepřítelem starých aristokratických organizací: aby totiž zachované dosud zbytky starého aristokratického selfgovernmentu zmizely. Novější vítězný postup demokratického živlu sotva dospěl v zákonech z r. 1888—1894 ke své metě aspoň pro dozírnou dobu poslední.

Zdali to, co pak stoupne na místě nadobro odklizených zbytků starého selfgovernmentu, poskytne lepší záruky spořádané správy, a zvláště té staletým trváním slavně osvědčené neustrannosti a nezávislosti *nahoru i dolů* — neboť i té druhé jest stejně a nevyhnutelně potřebí každé zdravé a dobré správě veřejné — o tom se v Anglii samé mínění nemálo rozcházejí. Vzdálený pozorovatel nemůže si osobití o nich rozhořování.